

ЈИРЖИ ХАЈИЧЕК

РИБЈА КРВ

(роман)

БИБЛИОТЕКА – СВЕЗДИ

За Издавачот

Филип Димевски

Уредник

Наталиа Лукомска

Наслов на оригиналот:

Jiří Hájíček, Rybí krev

Copyright © Jiří Hájíček, 2012

Copyright © HOST – vydavatelství, s. r. o., 2012

Лектура

Маргарета Карајанова

Компјутерска обработка

Бегемот

Ликовно уредување

Бојан Димитријевиќ

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје.

Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

ЉИРЖИ
ХАЈИЧЕК

РИБЈА КРВ

роман

превод од чешки јазик:
Маргарета Карајанова

Загрозените села во романот немаат имиња, но реално постојеа. Луѓето во романот имаат имиња, но се измислени ликови.

2008

Седам во купе во брзиот воз Прага-Ческе Будјејовице, сосем сама од станицата Табор. Над глава на полицата за багаж е мојот излитен темносин куфер на тркалца, на чиј држач сè уште се нишка лепенката од аеродромот во Ротердам. Конечно момент самотија кога можам од паричникот да го извлечам здипленото ливче со столпчето имиња. Долгнавестото бело ливче за белешки изгледа по малку како сметка од ресторан. Во горниот лев агол има шарено лого на холандската авиокомпанија. Го испишав во авионот со големи печатни букви и притоа помислив на Фредерик. Што би рекол на тоа? Бохемка, хаотична, Чехинка со која се мачи четири години и ова? Тој, кој во сè има систем и признава ред. Кога пазаруваме има ист ваков список и пенкало, ги фрла производите и ги пречкртува во списокот. Во џепче од кошулата носи диготрон и ја пресметува сумата за да не се изненади на каса.

Така ќе правам и јас, си велам, минувајќи со погледот озгора надолу. Ќе ги пречкртувам имињата. Сакам да ги видам сите од списокот, да зборувам со нив, да ги погледнам во очи. Што и да се случило меѓу нас.

ТАТО
ХОНЗА
АНА
МИЛАДА
ЗДЕЊЕК
ГОСПОДИН ТУШЛ

Д-Р БРЕЈХОВА
ГОСПОДИН БЕРТАК
ХОЗЕ
НАЃА
ПЕТАР
ОЛИНА

Вкупно дванаесет имиња, дванаесет значајни луѓе од моето минато. Сопирам на последните две и размислувам зошто ги напишав. Потсвесно? Ги одложив, ги оставив за крај. Попрво ќе гледам низ прозорецот во јужночешкиот пејзаж што го одминувам и ќе се сеќавам на вчерашната вечер. Отворивме дома со Фредерик шише вино за разделба. Го пиевме во кревет, а јас се шегував дека цел месец ќе се одмори од мене. Цели неколку седмици пред летот не слушаше ништо друго освен приказки и легенди за нашето семејство. Веќе му одев на нерви. Еднаш дури ми префрли: да не мислам дека никој немал проблеми во семејството освен јас? Па, тоа е нормално.

„Нормално ти е што не сум го видела брат ми повеќе од дваесет години?“

Си го повторувам прашањето во празното купе. Одново во себе си ги повторувам основните правила на ова патување, кои ги одредив пред летот. Правило број еден: зборувај ја вистината. Секогаш, секому, во било кои околности. Зошто да глумам на четириесет и една година? Од што да се кријам? Тогаш не би требало ни да се враќам. Правило број два: Не плачи. Трогнатост, тага. Чуму тоа? Па, не сум девојченце. Последните неколку писма што ги разменивме со татко ми сосем ме смирија. Операцијата минала добро. Вчера требало да го пуштат од болница, а денес вечер ќе му засвона на врата. Сè испадна добро. Ќе биде добро, си велам по којзнае кој пат и се жеравам во седиштето.

Во меѓувреме се стемни, а јас стојам до прозорчето и во далечина ги гледам светилките на градот. Не сум била тука петнаесет години. Вагонот се ниша, фатена сум за металниот држач и го гледам градот каков што не го паметам, со никнати супермаркети, бензински пумпи и ниски аглести градби. Набргу возот сопира со тропот. Го влечам куферот низ тунелот од перонот, спроти железничката станица го разгледувам возниот ред на градскиот превоз. Во населбата Мај одат други броеви.

Слегувам на последната станица на автобусот број три, а тркалцата на куферот клопотат на поплочениот тротоар. Стојам среде населбата. Нема сиви згради, какви што ги знам, туку цела палета пастелни бои, разгледувам наоколу, жолти, сиви, зеленикави згради играат со боите, а на десеткатницата во која живее тато на шарената фасада има нацртано огромна бројка. Лифтот застанува на осмиот кат и свонам на вратата, таа се отвора и на неа стои татко ми на две патерици, сосем побелен.

„Влези“, се насмевнува. Го бакнувам во образот и внимателно го прегрнувам. Ја затворам вратата и стоиме еден спроти друг. Му го проучувам ликот, дали има болки и како го променило времето. Сепак, ќе имаме доволно време. Ми покажува со патерицата да одам по него.

Колку што не ја познав населбата, толку внатре не се имаше променето ништо. Истиот исчукан орман за чевли во претсобјето, истата избледена завеса во дневната, која ја купивме уште со мама, стариот тоалет и бања и плех-музиката што трешти од транзисторот во кујната. Цел век не сум чула нешто такво, малку ме затресе и ме врати дваесет години назад. Сепак, се држам и се трудам да се сосредоточам на сегашноста и да останам мирна.

Му го давам на тато пакетчето со холандско сирење и чоколада. Вечерта минува нестварно брзо, си зборуваме за практични работи. Го прашувам дали е на диета и што да готвам, кога има прва контрола во болницата, дали сè уште има болки, дали ги има сите лекови дома, каде е најблиската аптека, каде пазарува. Разгледувам во фрижидерот. Вели дека не е гладен, но јас со торбата отрчувам до блискиот минимаркет. На сто метри е, за половина час сум назад. Се радува на добрата исхрана по болничките помии, се надева дека нема да правам експерименти и да му готвам холандски специјалитети. Се смееме. Не можам да се навикнам на неговиот лик, кој се изменил со годините. Длабоки брчки, проретчена коса, испиено лице. Сличен е како мене. Неодамна во писмо му пратив фотографија од мене и Фредерик, но сепак ме гледа како некој познаник од пред години...

„Да дојдеше со тој твојот, немаше да можам ни да си прикажам со него“, ми вели прекорно и му раскажувам што сум го научила Фредерик чешки и како учам холандски од него. Пржам лепчиња додека тој седи во кујна со патериците потпрени

на маса. На креденецот има фотографија во рамка. Мама и тато пред дваесетина години, фотографирани пред нашата одамнешна селска колиба. Не ми побудува никакво чувство, тајно се гордеам како се придржувам до принципите.

По јадењето се распакувам. Ме обзема ненадеен умор, многу ми дојде денес, му велам на тато дека ќе се истуширам убаво со топла вода. Ќе спијам во задната соба на кауч, каде што на мама ѝ стоеше машината за шиење. Го ставам мобилниот на јорганот од пердуви. Бргу му пишувам порака на Фредерик, сосем заборавив на него. Пред да ја изгаснам ламбичката, го вадам списокот од паричникот. Со пенкало го штиклирам печатното ТАГО. Гаснам, затворам очи и се смеам дека сè одеше како подмачкано. Пред да заспијам си велам дека времето излечило сè и слични глупости.

Талкам низ плоштадот во Будјејовице, ништо не е каде што беше. Фризерницата, каде што за последен пат пред заминување за Англија ме стрижевеше Наѓа. Ни рибарницата на аголот, каде што како студенти одевме по факултетот на рибја салата. Наместо неа – бутик за спортска облека. Го минав центарот и сирнав во сите фризерници, но никој не ја знае Наѓа. Наивна сум, си велам, којзнае каде е по петнаесет години. Кај фонтаната се греам на доцното септемвриско сонце. Пред да тргнам пеш до населбата, наминувам уште во книжарницата. На рафтовите полни книги наредени по азбучен ред на името на авторот барам под буквата Х. Потскокнувам од радост, ја вадам тешката книга со портокалов повез и илустрации од Јозеф Лада на насловната. Судбината на добриот војник Швејк во Втората светска војна. Ново издание. Со бавен чекор си одам од центарот, со книгата под рака, барем еден успех во моето прво патешествие во минатото, си велам. Се ближи единаесет, крајно време е да му направам ручек на тато.

Вечерта седиме во дневната, куферот ми е веќе испразнет, го наполнив орманот во собата каде што спијам. Исправ една машина, тато ја има купено неодамна. Го прегледав станот. За стар вдовец со опериран ’рбетен столб не е лошо. Си ги мачкам рацете со крема. Утре ќе избришам прозорци, велам, а тато страхува дека сум слаба и дека не јадам редовно. Засега идила.

Ќе почнам за Хонза. Каде е воопшто, како е, дали тато има вести за него. Не сум го видела од... Да се сетам, од 1986 година.

Одмавнувам со глава, и самата не можам да верувам. Тато седи како статуа. Глас не пушта, не реагира на прашањето.

„За Хонза сега нема да разговараме“, процедува на крајот.

Го следам неговото изненадување, промената на изразот, лицето му црвенеа и му се две, цртите му стануваат крути, чудно се исклештува и гледа на страна. Јас не го тргам погледот. Наеднаш е целиот надвор од себе.

„И што сега?“, ми се нафрла. „Стариот татко ќе го поучуваш и ќе му кажуваш што да прави...“

Сиот е напнат, со раце ги стега очилата небаре ќе скокне и ќе побегне.

„Не ти велам што да правиш. Само сакам да позборувам за нашиот Хонза.“

Навредено гледа на друга страна. Во мене се бунтува сè што е зачувано некаде длабоко. Изгледаше како убаво враќање на изгубената ќерка кај татко си, кој во мудроста на својата старост се помирил со сè. Веќе ништо не велам. Се трудам да останам мирна, но низ глава ми пролетува: Веќе ми е сеедно, тато, дали навистина ќе те изгубам. Дали ќе ме набркаш и ќе најмиш некоја негувателка. Не се вратив по петнаесет години и понатаму да се вргам во истиот круг, да се правам дека ништо не се случило и да бегам од минатото како од оган. Ако сакаш, умри со таа закоравеност во срцето. Носи си го и понаму во себе ако не можеш поинаку... Тој гледа низ прозорецот со чудно зачмаен поглед, а јас не издржувам, ги проголтувам солзите.

„Тато, многу те сакам. Секогаш сум те сакала. Знам дека ни сакаше најдобро, секогаш правеше сè што можеше за семејството. Но не сакам да правам театар на овие години и да се правам дека нашиот Хонза не постои и никогаш не постоел. Сфати ме како сакаш. Добра ноќ.“

Лажам на перница, а главата ми е исполнета со чудна напнатост. Како снег да се расфрла во украсна стаклена топка. Ламбата го осветлува јорганот, го гледам испишаното ливче, пречкртаното ТАТО и си велам дека сето си го замислувам многу едноставно.

Изутрината, како да не било ништо, подготвувам појадок. Тато клинка со патериците, се поздравуваме, омекнат е во ликот, дури се насмевнува и прашува што ќе имаме за ручек. Ми олеснува и додека појадуваме му раскажувам како лете сакам да

одам во Ротердам на пазар, што сака да јаде Фредерик и дека му готвам доматен сос и овошни кнедли.

„Сакам да појдам на гробот на мама“, велем.

„Автобусот до таму оди само двапати дневно, девојче. Изутрина и навечер.“

„Нема врска. Секако си реков дека ни треба автомобил. Сакам да посетам многу луѓе и позгодно ќе биде за контролите во болница.“

„Немам пари за автомобил.“

„За од автопазар имам, тато.“

„Не можам да одам по пазари со тебе“, ја крена во воздух патерицата.

„Ќе го купам сама, не плаши се.“

„Ти? Ќе те насамарат, женско си...“

Отпрвин навистина ме насмеа, за малку ќе ја истурев шолјата кафе. Се смеам на цел глас, а тој само гледа и се чуди.

„Тато, купував кола и во Холандија, Фредерик не го бидува за тоа. Купував и во Америка...“

„Во Америка? Па, каде ти е?“

„Купивме со една девојка шевролет на старо во Њујорк. Потоа со него фативме на запад, а кога ѝ требаа пари за карта до Либан, во Сан Диего повторно го продадовме.“ Тато молчи, а јас ја расчистувам масата и со две најлонски торби тргнувам да пазарувам.

„И за пазарување ќе ни одговара автомобил. Еднаш неделно ќе одам во супермаркет во предградието, поевтино е.“

Свонам на вратата од двокатна зграда во тивка населба. Реновирана фасада, нова ограда, гаражна врата на далечинско управување. Милада се појавува на вратата и излегува да ми го отклучи портичето. Се прегрнуваме, не можеме да се нагледаме една на друга.

„Изгледаш одлично“, повторува неколкупати. „Јас се здебев. Знаеш, седам во канцеларија, имам куп грижи.“

Ентериерот не го препознавам, седиме во дневната, каде што пред дваесет и две години ги следевме вестите на австриската телевизија за чернбилската нуклеарна катастрофа. Нејзините живеат на приземјето, вели Милада, и додека пиеме кафе ми покажува албуми полни со фотографии. Две деца, летувања на

море, семејни прослави. Набргу сум изморена, но нема крај. Тајно го студирам лицето додека со прст ми ги покажува сликите. Темни подочници, брчки, како за по дома на кауч без шминка. Адвокатурата оди добро, купиле парцела и стан во центарот како инвестиција за децата, тоа не се губи. Мажот ѝ се кандидирал на последните избори во градското собрание, ќерка ѝ ја пратиле на една година на размена во Америка, има четиринаесет години. Морам да станам и да се протегнам, одам до прозорецот и гледам накај улицата. Не очекувала да дојдам, се сеќаваше на матурата и како доаѓала кај мене на село. Наеднаш замолчува.

„Не требаше да почнувам за тоа, нели? Вашата колиба веќе ја нема.“

„Не е важно, Милада.“

Не може да си замисли како е да се биде толку далеку од дома, но децата ќе одат по светот, мора да се откинат, вели, син ѝ има дванаесет години и го интересираат јазици, сакаат да го школуваат на некој странски универзитет. Ја гледам, ми се губи нишката на разговорот. Ја сакам, но уште ли е истата Милада? Каде се нашите девојчински тајни? Имаат ли денес вредност? Конечно, по пауза, прашува што правам јас.

„Водам хостел со момчето“, велам, „веќе трета година. За сега ми е интересно. Постојано нешто се случува, среќаваш луѓе од цел свет.“

Прашува за Холандија, дали имам деца, како се моите. Не знае за мајка ми. Се ужаснува. Пред тринаесет години, како тоа да не дознае? Се извинува. Многу ѝ е непријатно.

„Ништо Милада. Од каде да знаеш.“

Менувам тема, а Милада се надоврзува и се расприкажува. Веќе сакам да си одам. Имам добар изговор.

„Морам да зготвам за татко ми“, велам, „но тука сум цел месец, можеме повторно да се видиме. На слегување по скали се сетив да ја прашам дали има некаков автопазар. Кога спомнав дека барам автомобил на старо, ме фаќа за лакотот.“

„Земи ја на заем мојата, Хана. Имаме две и мојата е постојано во гаража. Маж ми ми ја купи пред две години.“

Се извлекувам. Не ми оди така да земам автомобил на заем.

„Бесмислено е да купуваш од автопазар за еден месец. Само што ќе го пријавиш, ете ти грижи со продажбата...“

Чувствувам дека мисли сериозно и искрено. Ме радува да-режливоста, не ме видела со години. Веднаш ги носи клучот и сообраќајната дозвола и веќе не се противам.

„Како успеваш да изгледаш толку добро“, ме прашува уште еднаш кога сме веќе надвор на тротоарот.

„Јадам само риба и зеленчук“, велем, „живееме на чекор од пристаништето.“

Си одам од посетата во мало сино пежо, внатре сè уште мириса на ново, има минато само пет илјади километри. Си замислувам колку ќе се изненади тато.

Во недела изутрината го носам тато на миса. Кога со мама се отселија во градов, бираа црква и ја избраа оваа. Во правец накај болницата, на левата страна од раздвижената улица. Ме понесуваат силните звуци на камбаната, кои го преплавуваат црковниот хол. По патот назад накај паркиралиштето тато сака да дискутираме за мене и за верата. Ме затекнува како се колебам, на моменти ми изгледа како дете, но родител е и не се сомнева во својата улога. Застанува на среде тротоар. Го болат рацете, сè уште не одел толку далеку со патериците. Му предлагам да ме почека и да дојдам по него со автомобилот, но одмавнува со глава. Ме гледа со болка на лицето. Но не само физичка.

„Не успеав да ве воспитам добро, ни едниот од вас.“

„Отсекогаш сум се плашела во црква, уште од мала.“

„Површно разговараме за верата, не ти се чини така?“

„Тоа беше еден од моите многу стравови во детството. Можеби е глупаво, но Хонза ми покажа дека...“

„Те молам“, намерно ми се уфрла во збор кога го спомнувам Хонза, „од што си можела да се плашиш?“

„Од мисата, од пеењето, од гробиштата околу црквата. Од темнината, од тебе, од тоа како се расправате со Хонза...“

„Јасно, јас бев тиранинот, деспотот што ве повредуваше. Тоа дојде да ми го кажеш на стари години!“

Стои потпрен на патериците, немоќен, вцрвенет во лицето. Одново не се согласуваме, одот го окупира и му претставува напор. На патот до автомобилот веќе не прозборуваме.

Дома правам ручек, тато го пушта транзисторот со неделната доза плех-музика од Чешкото радио. Набрзина ги плакнам садо-

вите, за миг слегувам со лифтот од осмиот кат, седнувам во автомобил и со рацете на воланот размислувам каде попрво да одам. На седиштето до мене лежи списочке со имиња. Две „ставки“ се пречкртани. ТАТО и МИЛАДА. Сепак, што значи тоа? Го гледам списокот и се чувствувам чудно. Веројатно беше глупост да се замислува нешто однапред, си велем додека го палам моторот.

Полнам бензин на Хлубока, па одам во центар и пијам кафе, сè уште има масички и столчиња на тротоарот, многу е топло, сонцето сјае. Го прашувам келнерот за доктор Брејхова, но има околу дваесет и пет години и не ја познава. Потоа талкам низ гратчето, на зградата со натписи од месинг наоѓам неколку имиња од приватни ординации, но таа не е меѓу нив. Не знам ни каде да одам. Можеби е веќе во пензија, си велем, сигурно е доволно стара.

Минувам низ длабока сенка, широкиот пат е опколен со гранки од обете страни. Кога автомобилот доползи до врвот на ридот, на синото небо во далечина гледам огромни бели валјаци параа. Ништо особено, хоризонтот сè уште не е отворен, шумата и кафената линија на полето го ограничуваат погледот на пејзажот. Пред да се упатам кон хоризонтот и да стигнам до отворената природа, скршнувам вдесно, каде што ме проголтава шумската сенка. На патот од ридот чувствувам дека се приближувам до долината на Влтава. Реката што знае сè, си велем на глас. Каква ли ќе биде? Ја паметам пред дваесет години, нашата убава река. Јазот под црквата, браздата под млинот. Во прв момент имам чувство дека сум некаде на друго место, дека по грешка сум сопрела во друго село. Во глава ми се мешаат сцени и слики од минатото. На сред село е празно, ми изгледа толку малечко. Само црквата на Св. Павел ме враќа во реалноста. Покривот на кулата беше зелен, сега е црвен, реновиран. Се обирам наоколу, свештеникот го нема, има две новоградби и нова гостилница. Погледнувам на крајот од селскиот плоштад и ми олеснува, старата кафеана „Кај Сладек“ е сè уште таму, не се променила многу. Сонцето виси над круната од старата липа, која многу добро ја паметам. Сè уште е топло, по фармерки сум, маичка и куса јакна до половината. Низ ниската порта влегувам на гробиштата. Кај заедничката гробница, веднаш до градот, во која се погребани баба ми и дедо ми. Две имиња на црниот полиран гранит. ЈАН ПОРЖИЧНИ,

1939–1988. БОЖЕНА ТОМАШКОВА 1941–1994. Оставам букет, сакам да запалам свеќа, но немам, немам ни кибрит, ни запалка. Освен мене, нема никој на малите гробишта. Си спомнувам на мама. Постојано само работеше и се грижеше за другите за да не мора да мисли на својата душа. Тоа ми се чини толку одамна. Стојам покрај гробот и набргу сум затекната дека мислам на тоа кога ќе ги направам неколкуте чекори до ситчето на гробиштата од каде што има поглед на реката и на дел од селото. Одложувам уште некој миг, а потоа тргнувам по патот меѓу гробовите, лево ја гледам ниската мртвовечница и веќе стојам до сидот. Се наведувам, под него има контејнер полн со суво цвеќе, венци и трева. А долу под падината – вода. Широката пространа река. На левиот брег, каде што беше нашата колиба и зад неа училиштето, нема ништо. Празен брег, два поврзани извори. На десниот брег се гледаат оградени бавчички, станбена приколка, неколку викендички со градини или мали шупи. Млади дрвца. Се потпирам со дланките на сидот, вчудовидена од првата глетка. Ги нема ни јазот, ни млинот, ни градината. Сè е под вода. Очите полека и се навикнуваат, а спомените некаде во заднина во мојата глава се сè уште по малку магливи и раскинати.

Од гробиштата излегувам на селскиот плоштад, одам околу оригиналните стари колиби, зад високата метална порта на семејството Маха на миг меѓу столбовите мрднува шамија и набрчкано лице. Несвесно сопирам, но ликот како да ми се причини. Никаде никој. Одам кон гостилницата, ја фаќам кваката, заклучено. Зар никого нема да сретнам, воопшто никого. Го гледам часовникот, два и пол попладне е. Ме обзема чудно чувство од почетокот до крајот на селото. Гледам накај реката, широката површина е мирна, стојам кај градбата на Конопка и под неа, каде што беше колибата на стрико Венцо, а сега е само тивок залив. Тука реката е најширока од цело село. Мислам на Здењек, ми се враќаат неколку слики од времето пред многу години. Одненадеж чкрпнува портиче и од градината излегува човек со беретка на глава со старо раскопчано палто, со чизми на нозете и турка количка полна суви лисја и некаков плевел. Ми запира здивот. Кусо време се гледаме, му се приближувам, а тој ја пушта рачката на количката. Под беретката му стрчи пепелава коса, на лицето има кал, ме одмерува со очи и молчи. Се колебам дали ме позна.

„Добар ден, господине Конопка. Тоа сум јас, Хана. Не ме познавате? Хана Томашкова.“

„Како не те познавам“, промрморе. „Што бараш тука?“

Ме ужаснува грубоста на неговиот глас.

„Се сетив да го видам Здењек, не сме се виделе со години...“

„Не е дома.“

„А кога се враќа од работа?“

„Од која работа, да не си будала? Го пуштаат дома за викенд еднаш месечно.“

„Не сум била во Чешка петнаесет години, господине Конопка, ништо не знам.“

„Не доаѓај тука, не сака да чуе за тебе. Три години го влечеше за нос, а сега сакаш да го видиш.“

„Што зборувате? Бевме заедно пред дваесет и пет години, живи Бога.“

„Па што? Убаво те паметам, се влечкаше со кој ќе стигнеш, во црква човек не те видел, сопствениот татко го озборуваше по село. Кај беше кога ја погребуваа мајка ти? И вашиот криминалец дојде тогаш!“

„Што зборувате?“

Се фаќа за количката и ја турка околу стоката и долж оградата, само грбот му го гледам.

„Каде е Здењек? Зошто не можам да го видам?“

Не одговара, наведнатата крупна наметната става се оддалечува, раскопчаното долго палто му се вее околу листовите. Стојам како попарена, се случува неколку секунди, сега веќе немам каде, се наоѓам кај натписот со името на селото пречкртано со црвено. Се вртам, наоколу нема никој, со слободен чекор се враќам накај селскиот плоштад, а во глава ми брмчи дијалогот, сакала-нејќела си го премотувам во глава. На ова не сметаше, девојко? Секако дека не, си одговарам во себе. Да знаев дека ќе добијам ваков студен туш, немаше да скршнам на ридот и ќе продолжев до електраната да се изложам на нуклеарна енергија. Вчера тато ми раскажуваше дека луѓето одат таму на екскурзија. Се ближам до автобуската станица под липата, во пропаднатата двокатна куќа нема дуќан, ролетните се спуштени. Буричам во џеб по клучевите од автомобилот, но од зад грб слушам како се засилува звук на

мотор. Не се вртам, но трактор со запрежна кола сопира до мене. Се отвора вратата, а човекот зад воланот ме гледа и благо се смее. Корпулентен е, со месесто лице, со коса, облечен во зелен комбинезон.

„Си реков, овој задник од некаде го знам.“

Се клешти и го гасне моторот.

„Еј, Хозе, ти си? Веќе мислев дека тука нема да сретнам жива душа.“

Се јазам до кабината. Модерен, голем трактор со огромна кола, зелен како неговиот комбинезон. Внатре е поубаво одошто во мојот зајмен автомобил. Хозе пали цигара и се потпира со лактите на воланот.

„Синото пежо 206 кај црквата е твое, а?“

Спокојно разговара небаре сме се виделе пред една недела. И јас полека се ослободувам надевајќи се дека оваа средба ќе биде попријатна.

„Си направил »мишелинки«, а?“

„Како што гледаш. Ти не јадеш, како клечка си.“

Го проучувам изразот на неговото лице. Од почеток ми изгледаше дека се радува што ме гледа. Сега забележувам мала дистанца и сенка на недоверба во очите. Ме изненадува што за мене знае дека долго време сум во странство, па дури и каде. Наводно го среќава татко ми кога доаѓа на гробишта. Му раскажувам за средбата со господин Конопка.

„Конопка отсекогаш бил копук“, одмавнува со рака Хозе.

„И стрико го велеше истото“, додавам. „А што е со Здењек?“

„Добри пет години е во инвалидска, а последнава година лежи на психијатрија.“

Чувствувам мачнина во стомакот и се трудам да се ослободам од неа. Го прашувам Хозе како е, но не споделува многу. Се оженил со девојка од соседното село, имаат две деца, синот се вика Јозеф на татко си и следната година ќе учи занает.

„Кажми ми уште, како е Ана?“

„Не знам. Не сум ја видел со години“, тврди и заматено гледа пред себе, од висината на тракторот ги гледаме и крстовите зад сидот на гробиштата.

„А Олина. Знаеш нешто за неа?“

„И таа има две деца. Се гледаме на Задушница.“

„Кога ја иселија од тука со мајка ѝ, отидоа кај мочуриштето во некоја зграда.“

„Да, близу до Водњани, и сега живеат таму.“

„Го познаваш маж ѝ?“

„И ти го познаваш“, ме гледа со подзамижани очи. Подголтувам, сфаќам што значи неговата провокативна насмевка.

„Не... Да не сакаш да речеш дека се омажи за... Петар?“

„Да, за Петар.“

„За Петар Храздил.“

Кима со глава, се смее, чинам злобно. Од сето по малку ми се мае во глава, а тој ме гледа и се забавува.

„Кога минав покрај домот на Маха ми се причини дека зад плотот ја видов нивната стара баба, можно ли е?“

„Да, лани наполни деведесет и две.“

„Така сиркаше зад портата и кога имав седумнаесет години. Веројатно дваесет и пет години не мрднала оттаму.“

„Ќе ги надживее сите. Синот го надживеа, не се чудам ако ја надживее и ќерката.“

„Чекај, Маха од Саемот умре?“

„Пред три години. Од инфаркт.“

Веќе стојам на земја. Низ селскиот плоштад претрчува пес, инаку ништо не мрднува. Тракторот веќе брмчи, Хозе кимнува зад затворената врата од кабината.

„Сакам да се видам со девојките, со Ана и со Олина“, викам по него нагоре. „Можеме сите да се најдеме кај Сладек, што велиш? Како во старите времиња.“

„Стариот Сладек веќе не ја води кафеаната“, викна Хозе, „ја најми некој доселеник од Будјејовице.“

Го турира моторот, мавнува за поздрав и заминува. Колата зад тракторот се ниша и од неа на асфалтот паѓаат пченки. Го гледам извесно време, ми паѓа на ум дека воопшто не праша за Хонза. Беа најдобри другари. Влегувам во автомобилот и се враќам накај Будјејовице. На ридот над селото скршнувам по селскиот пат и излегувам од автомобилот. Во рацете го стегам мобилниот и бесцелно чекорам по шумската земја гледајќи ги круните на високите смреки. Седнувам под дрвото и го дишам опојниот воздух. Затворам очи и си велам дека излетите во минатото треба да ги остварувам во помали дози. На мобилниот го бирам бројот под единица. Тој број еден е Фредерик.